

MEMORANDUM GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 2018 AAN DE POLITIEKE FRACTIES PEER

Als politiek neutrale natuurvereniging met ruim 154 families die lid zijn van Natuurpunt in Peer willen wij bij deze onze prioriteiten overmaken voor het verbeteren van de natuur- en milieukwaliteit aan het nieuwe stadsbestuur voor de volgende legislatuur.

Wij zouden graag hebben dat in de verkiezingsprogramma's van de diverse partijen ook voldoende aandacht besteed wordt aan natuur-, milieu- en klimaatthema's.

We wensen in de volgende legislatuur met het stadsbestuur verder samen te werken aan volgende thema's:

1. Ruimtelijke ordening

Ruimtelijke ordening omvat verschillende aspecten zoals open ruimte (landbouw-, natuur en bos), verstedelijking, wegenis,... De huidige situatie is ronduit wanordelijk in Vlaanderen. Het lokaal bestuur kan wel doordacht omspringen met de beschikbare ruimte, binnen de mogelijkheden van het gewestplan, of bestaande en nieuwe ruimtelijke uitvoeringsplannen. Een doordacht ruimtelijk beleid houdt onder andere rekening met:

1.1 Kernversterking

Doordacht gebruik van woonuitbreidingszones. Bij voorkeur worden deze reservezones niet aangesneden, zeker wanneer er binnen de bestaande woonzones nog voldoende mogelijkheden zijn. Voorzie een tijdelijk moratorium op nieuwe vergunningen in woonuitbreidingsgebieden. Hieronder een voorbeeld met groen omcirkelde woonuitbreidingsgebieden waarvan de ontwikkeling niet gewenst is. Deze zouden perfect kunnen omgevormd worden tot groen op wijkniveau of stedelijk landbouwgebied.

Kernversterking is niet alleen vanuit ruimtelijk oogpunt essentieel, maar ook in functie van de klimaatuitdaging. Bovendien werkt het kostenbesparend voor tal van diensten en nutsvoorzieningen zoals riolering, openbaar vervoer, postbedeling, ...

Kernversterking met behoud van identiteit en eigenheid naar erfgoed en bouwstijl, voldoende open ruimte met groen. Voorkom dat alle dorpen op mekaar gaan lijken, er een vervlakking ontstaat en er een dorpsbeeld komt van dertien in een dozijn.

Stimuleer kernversterking door leegstand- en/of krotbelasting te heffen.

Voorzie in een evaluatie van niet-ingevulde bouwgronden. Pas een activeringsheffing toe op onbebouwde bouwgronden zoals die nu al bestaat in de gemeente. Koppel hieraan een actieplan om slecht gelegen bouwgronden te neutraliseren. Voorzie jaarlijks in een voortgangsrapportage.

Moedig nieuwe en groeiende bedrijven aan om leegstaande bedrijfsruimte in te nemen, in plaats van elders nieuw te bouwen. Faciliteer bijvoorbeeld verbouwingswerken, renovatie. Hef ook verder op leegstaande bedrijfsgebouwen of –gronden een vorm van leegstandsbelasting.

1.2 Voldoende (openbaar) groen, denk ook zeker aan groen in de kernen

Projectontwikkelaars denken nog te vaak enkel aan m² in bakstenen en te weinig aan leefbaarheid. Het is aan het lokaal beleid om dit bij te sturen.

Ga voor halfverharding op parkeerplaatsen, voorzie voldoende ruime boomspiegels (met beplanting), vervang een deel van de verharde schoolspeelplaats door "groene speelruimte")

1.3 Maximaal behoud, en bij voorkeur uitbreiding, van open ruimte en natuur.

14% van de totale oppervlakte van Vlaanderen is effectief verhard. Peer scoort een bodemafdichting tussen 5-10 %.

Het ruimtebeslag neemt dagelijks met 6 hectare toe in Vlaanderen. Als deze trend aanhoudt, bedraagt het ruimtebeslag 41,5% tegen 2050. De Vlaamse Regering keurde op 30 november 2016 het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen goed. Hierin wordt gesteld: “De verhardingsgraad binnen de bestemmingen gedomineerd door ruimtebeslag is tegen 2050 gestabiliseerd en bij voorkeur teruggedrongen ten opzichte van 2015.

Concreet kan je de betonstop vertalen in onder andere volgende acties:

Neem de ambities van de Vlaamse betonstop onverminderd over in het lokale bestuursakkoord en scherp ze aan in de tijd (bv. “betonstop” tegen 2025; halvering dagelijkse inname ruimtebeslag tegen 2020).

Neem een voorbeeldrol op door de principes van verdichting onmiddellijk toe te passen op projecten en gronden eigen aan/van de stad, OCMW, kerkfabrieken, etc.

Maak een gemeentelijk ambtenaar expliciet bevoegd om de betonstop te stimuleren en te bewaken (intern en extern). Betrek ook de adviesraden (MiNa-raad en GECORO) in dit proces.

1.4 Maximale afstemming van de ruimtelijke planning op de realisatie van de Europese instandhoudingsdoelen

Om de Europese Instandhoudingsdoelen te realiseren is een herschikking van de open ruimte nodig.

Een aantal Europese doelen zijn niet te realiseren zonder dat landbouwgebied omgezet wordt in natuurgebied, natuurverwevingsgebied en/of bouwvrij agrarisch gebied. Dit houdt beperkingen in qua bodemgebruik maar ook kansen voor een natuurinclusieve landbouw, waarbij de landbouwsector ook afdoende financieel ondersteund wordt voor het instandhouden en verbeteren van de biodiversiteit (Europees beschermde soorten en leefgebieden).

Ondersteun en werk positief mee aan het Gewestelijk Ruimtelijke uitvoeringsplan “Peer” en kies voor een duurzame instandhouding van Europees beschermde habitats en soorten. Meer dan drie vierde van het ganse Peerse grondgebied is vogelrichtlijngebied, een van de grootste en belangrijkste gebieden ter bescherming van Europees soorten, zoals Grauwe kiekendief en akker- en weidevogels in Vlaanderen! Europees is 6 % van het grondgebied van Peer beschermd als habitatrictlijngebied, 76 % beschermd als vogelrichtlijngebied, samen 78 % Natura 2000-gebied.

2. Natuur

2.1. Natuurgebieden

Natuurgebied in Vlaanderen is schaars, ook in Peer.

6 % van het grondgebied heeft een natuurbestemming (4,5 % is opgenomen in het Vlaams Ecologisch Netwerk).

Slechts 1,0 % van de oppervlakte van Peer is erkend als natuurreservaat. In Limburg is 4,2 % van de oppervlakte een erkend of Vlaams natuurreservaat.

9 % van het grondgebied heeft een bosbestemming.

Natuurgebieden, waar de ook milieukwaliteit zo goed als mogelijk gehouden wordt, zijn belangrijk. Grotere, aaneengesloten natuurgebieden zijn na te streven, maar kleine gebieden mogen hierdoor niet in de verdrukking geraken.

Ondersteun (verder) natuurverenigingen met aankoop en het beheer van onze natuurgebieden:

Voorzie subsidies voor aankoop, inrichting, ontsluiting, van natuurgebieden in beheer bij natuurverenigingen.

Betrek de bevolking door niet-natuurgerelateerde verenigingen (jeugd, sport, cultuur) of groepen die een dagje willen helpen met beheerwerken een kleine toelage of erkenning te geven (vermelding met foto op website...).

Zorg voor een ambitieus beheer van de eigen gronden. Doe dat in overleg met de lokale Natuurpuntafdelingen of andere terreinbeherende verenigingen.

Update de gemeentelijke (gezamenlijke) bosbeheerplannen naar natuurbeheerplannen niveau 2 en zeker naar niveau 3 in SBZ-gebieden (Europees beschermde gebieden) en in het VEN-gebieden (Vlaams Ecologisch Netwerk) en voer deze beheerplannen uit.

De stad werkt verder positief mee aan de realisatie van de instandhoudingsdoelen via de managementplannen. Ze adviseert deze ten minste positief bij het openbaar onderzoek.

Ondersteun verder de herstelling van de beekstructuur langs de Dommel.

Optimaliseer (verbeter) overstorten en saneer lozingspunten op Dommel, Bollisserbeek en Peerderloop en vermijd bijkomende lozingspunten met gemeentelijke investeringsprojecten.

Ondersteun initiatieven van werkgroep natuur/landbouw voor het behoud van Knoflookpad op Bomerheide.

2.2. Stapstenen en corridors

Naast grote natuurgebieden en verbindingen tussen deze voor Europese soorten, moet er ook aandacht zijn voor kleine oppervlakten natuur, buiten deze natuurgebieden. Kleine landschapselementen (KLE's, zoals houtkanten) en bermen van wegen en waterlopen zijn zeer waardevol in het buitengebied.

Door deze gericht te beheren, te verbinden en verstevigen, ontstaat een netwerk van biologische en landschappelijke waardevolle elementen en de noodzakelijke verbinding tussen natuurgebieden onderling.

Deze verbindingen worden door zowel dieren als planten gebruikt voor hun instandhouding, en ook om makkelijk te verhuizen omwille van veranderende (klimaat)omstandigheden. Ook kleine oppervlakten natuur vormen belangrijke stapstenen voor fauna en flora.

Ondersteun initiatieven voor de creatie van een stapsteencorridor voor Knoflookpad tussen Bomerheide- Resterheide - Bron van de Zwarte Beek.

Kleine landschapselementen (KLE's) zijn vaak eigendom van particulieren. Handhaaf het natuurdecreet (verbod op het verwijderen van KLE's in bepaalde gebieden). Stimuleer een verantwoord beheer van KLE's door sensibilisatie en/of subsidie voor aanleg en/of onderhoud. In de praktijk wordt het beheer van KLE's niet altijd deskundig uitgevoerd waardoor houtkanten, bomenrijen

worden en bomen in een bomenrij zeer zwaar gesnoeid en de verhouding stam - kruin verloren is. Belangrijker is ook dat de vegetatie onder deze KLE's niet vernietigd wordt.

Pas een ecologisch verantwoord bermbeheerplan correct toe en volg het bermbeheer(plan) ook op. Hou ook rekening met fauna-elementen, niet enkel met flora: behoud en uitbreiding van vlinder- en sprinkhanenpopulaties, broed- en foerageerplekken voor weide en akkervogels. Maai minder: meer gefaseerd en strooksgewijze indien mogelijk. Bermen worden bloemrijker en veel rijker aan insecten. Laat stroken staan tijdens de winter, dit is belangrijk als voedselplaats voor trekvogels en overwinteringsplaats voor tal van dieren (kleine zoogdieren, insecten,...). Maai bepaalde zones slechts om de 2 of 3 jaar. Dit houdt minder werk in en is kostenbesparend! Stimuleer van beheerovereenkomsten perceelranden langs waardevolle bermen.

Communiceer professioneel over het natuurvriendelijk beheer op de opmerkingen over "slordig" en "vol onkruid" te counteren. De stad Peer heeft het voorbeeld over "Gedaan met het biljartlaken: meer biodiversiteit".

Ga oneigenlijk gebruik (inbezitname) van het openbaar domein en gemeentelijk eigendom tegen. Controleer welke (delen van) percelen van gemeentelijk patrimonium ingenomen zijn en zorg voor een herstel van de vroegere functie. Wegen zijn op diverse plaatsen, zoals deze aan de Erpecommerbeemden in Erpekom zijn (al jaren) ingenomen door de aanliggende eigenaar. Dit belemmert ook het beheer van aangrenzende percelen in natuurbeheer en het herstel van trage wegen.

Leg bij hernieuwing van pacht van landbouwgronden ook voorwaarden op die in overeenstemming zijn met de Vlaamse natuurdoelen die er mogelijk op rusten. Bij verkoop van deze gronden hou een deel in eigendom om daar zelf kleine natuurelementen aan te leggen.

Breng de knelpunten voor diervriendelijke (water)wegen in kaart en stel een plan van aanpak op. Ondersteun verder de verenigingen die zich inzetten voor paddenoverzetacties. Dring aan bij Wegen en Verkeer om schermen te plaatsen bij de Noordlaan ter hoogte van de 3 buizen, die al geplaatst werden het herstel van deze weg. Investeer in bovenlokaal overleg om ontsnipperingsmaatregelen zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten en bouw verder op het bestaande netwerk.

2.3. Natuur buiten natuurgebieden

Vergeet ook niet de natuur buiten de bestaande natuurgebieden. Deze is vaak erg waardevol.

Vermijd onnodige vernietiging van "waardevolle natuur" door verkavelings- of bouwplannen. Onderzoek waar mogelijk alternatieven zoals een planologische ruil

Richt industriegebieden milieuvriendelijk in: voorzie groene accenten (gevels, daken, pleintjes, "voortuinen") en richt de bermen, nog niet ingevulde percelen en publieke ruimten bij- en vlindervriendelijk.

Maak van je landbouwers landschapsbouwers en natuurbeschermers door agrarisch natuurbeheer te promoten. Moedig landbouwers aan om beheerovereenkomsten te sluiten met VLM.

Handhaaf een publieke groene dooradering van het landbouwgebied. Ook het landbouwbedrijf wordt daar beter van (bestuiving ...)

Promoot (informeer en subsidieer) natuurlijke pesticidenvrije tuinen insamenwerking met Natuurpunt, Velt of anderen, en creëer zo honderden nieuwe natuurgebiedjes in de stad. Voor vele soorten kan dit al voldoende zijn, voor andere soorten is een natuurlijke tuin of natuurlijk plein een belangrijke stapsteen. Ontmoedig het gebruik van pesticiden door particulieren. Gebruik enkel streekeigen plantgoed, bij voorkeur "Plant van Hier", en stimuleer inwoners ook om voornamelijk "Planten van Hier" te kiezen. Sponsor ook eens een typische plant via de jaarlijkse plantenverkoop van Natuurpunt of anderen.

Onderteken de engagementsverklaringen “Plant van Hier” en Plant Anders (tegen invasieve exoten, www.alterias.be).

Steeds minder natuurlijke ruimte voor kinderen en jongeren in hun nabije leefomgeving is er over. Jammer, want alle kinderen spelen graag in de natuur. Bovendien zorgen leuke, speelse ervaringen met natuur op jonge leeftijd ervoor dat kinderen op een verantwoordelijke en bewuste wijze omspringen met natuur.

In en rond de Finse pistes, binnen mogelijkheden bosdecreet, kansen scheppen voor speelgroen. Deze plaatsen zijn dan een verzamelplaats voor sport en spel.

Schrap de verplichting tot distelbestrijding uit het politiereglement. Dit is gebaseerd op een federale wet (KB), en is niet meer geldig (gewestelijke bevoegdheid).

2.4. Openbaar groen

“Zelfs een klein streepje groen kan wonderen doen”. De aanwezigheid van groen heeft een positieve invloed op de (mentale) gezondheid van iedereen. In de eerste plaats is dit natuur, maar ook kunstmatig groen heeft een positieve invloed. Op grotere schaal zijn dit parken, op kleinere schaal kan dit ingevuld worden door groene inrichting van pleinen, laanbomen, bloembakken, groene gevels, tegeltuinen...

Richt de openbare ruimte natuurvriendelijk in door het gebruik van inheemse planten- en bomensoorten, het voorzien van schuil- en nestplaatsen voor soorten en door de natuur zijn gang te laten gaan waar mogelijk.

Creëer extra groen door de aanleg van “tegeltuintjes” of bloembakken in groenloze straten te promoten.

Financier voor elke grote zorginstelling een project in samenwerking met natuurorganisaties voor initiatieven zoals biowalks, natuurvriendelijke zorgtuin, rolstoel- en prikkelpad,

Stimuleer zorgverleners om hun patiënten door te verwijzen naar activiteiten in het groen.

Organiseer netwerkmomenten en stimuleer projecten tussen zorg- en natuurorganisaties zoals geleide wandelingen, aangepaste beheerwerken, proevertjes, ...

Creëer groene schoolomgevingen (www.pimpjespeelplaats.be), groene ruimten op OCMW-terreinen en rondom rusthuizen.

Financier nabij elke wijk speelnatuur waar kinderen vrij kunnen spelen en kampen bouwen.

Stel speelplaatsen van (gemeente)scholen open voor andere activiteiten buiten de schooluren. Zo wordt de ruimte optimaal gebruikt.

2.5. Biodiversiteit (soortgericht beleid)

Biodiversiteit is overal, niet enkel in natuurgebieden of reservaten, maar ook in weilanden, op akkers, industrieterreinen, tuinen, een oude muur of gebouw, parken, wegranden,....

Voor de biodiversiteit (akker- en weidevogels) van het platteland blijft hard achteruitgaan, maar ook in de woonomgeving zorgt een gebrek aan groen voor een afname. Zonder bijkomende inspanningen zal deze trend niet keren. Een gemeente kan door een aangepast beleid een zichtbaar verschil maken. Nogmaals: Peer maakt deel uit van belangrijk Europees vogelrichtlijngebieden en heeft dus als taak maatregelen te nemen om deze soorten mee te beschermen.

Natuurverenigingen hebben biodiversiteit als kerntaak, ondernemen acties, communiceren erover en bestuderen ze. Sluit met hen een samenwerkingsovereenkomst of charter om samen te werken aan lokale biodiversiteit met daarin een aantal concrete actiepunten. Kijk voor voorbeelden op onze site: www.natuurpuntlimburg.be/verkiezingen

Houd bij het beheer van het eigen patrimonium rekening met de voorkomende dieren en planten.

Informeel inwoners en bedrijven over alternatieve onkruid- en ongediertebestrijding.

Zet inwoners aan om hun tuinen dier- en plantvriendelijk te beheren.

“Aaibare” soorten helpen maatschappelijk draagvlak op te bouwen voor natuur. Voor veel adoptiesoorten kan de stad een positieve rol spelen.

Inventariseer in samenwerking met Natuurpunt en/of andere terreinbeherende verenigingen de soorten die in jouw gemeente voorkomen. Bespreek voor welke soorten de stad iets kan betekenen.

Betrek inwoners bij de bescherming van soorten o.a. door publiekscampagnes samen met Natuurpunt. Stimuleer inwoners om soortbeschermingsinitiatieven te nemen in eigen tuin. Ook kleinschalige initiatieven dragen immers bij.

Neem in samenwerking met Natuurpunt en/of andere terreinbeherende verenigingen maatregelen voor de Rodelijstsoorten die voorkomen in je gemeente. Laat je inspireren door de bestaande actieplannen “Gemeenten adopteren Limburgse soorten”: Peer adopteerde de Knoflookpad.

Leer mensen opnieuw samenleven met de natuur. Schenk aandacht aan “moeilijkere” soorten zoals vos, steenmarter, vlermuizen, everzwijn, mogelijk in de toekomst ook wolf en voorzie een duidelijk aanspreekpunt waar inwoners terecht kunnen voor informatie en mogelijke preventieve maatregelen om schade te voorkomen.

De natuur is geen groenstort. Onooglijk veel groenafval wordt in natuur- en bosgebieden gestort, dikwijls gewoon via de tuin over de draad of aan de andere kant van de weg. Dit geeft aanleiding tot verdwijnen van inheemse kruidvegetatie en bodemfauna, inbrengen van vele invasieve exoten, stikstofaanrijking, verzuuring (netels en bramen), ... De stad doet aan sensibilisatie (thuiscomposteren en “alle afval naar containerpark”) en treed actief op tegen overtreders. Steun de compostmeesterwerking.

De stad werkt samen met particulieren, terreinbeherende verenigingen, watering en Vlaamse overheid (ANB en VMM) aan de bestrijding van watergebonden invasieve en natuurbedreigende exoten (reuzenbalsemien, grote waternavel, ...).

De stad werkt, samen met waterbeheerders, natuurbeheerders, landbouwers, ... actief mee aan de soortbeschermingsprogramma's: beekprik, bever, gladde slang, grauwe kiekendief, grauwe klauwier en knoflookpad.

Het Dommelhuis

Het Dommelhuis wordt een poort tot Bosland en zal een centrum voor projecten worden, die de link leggen tussen ecologie en landbouw.

Het Dommelhuis zal een ontmoetingsruimte waar verschillende sectoren die het beheer van de open ruimte op zich nemen overleg kunnen plegen. Actoren die het landschap van de Dommelvallei beheren werken er samen aan het beheer en onderhoud van het gebied.

Landbouwbedrijven, Wateringen, Natuurpunt, Vlaams gewest en de stad overleggen om de kwaliteit van landschap en natuur te behouden en waar het kan te verbeteren.

Daarnaast krijgt het een belangrijke bezoekersfunctie. Scholen en plattelandstoeristen krijgen er info. Een belangrijke partner voor natuureducatie wordt de Werkgroep Isis.

De stad Peer moet blijven investeren in het Dommelhuis om de samenwerking tussen de 'open ruimte beherende organisaties' te stimuleren en ondersteunen. Ook om het belang van de natuur in de Dommelvallei voor Peer naar buiten te brengen.

Biodiversiteitsproject Resterbij aan de Begijnenvijvers/Resterheide

De Stad Peer steunt de deelnemende verenigingen en instanties en hun acties tot het welslagen van dit project. Ze stimuleert andere actoren (o.a. landbouw) om actief mee te werken.

Bosland:

De Stad Peer wordt een volwaardige poort tot Bosland en komt de afspraken, gemaakt bij de toetreding tot Bosland na en voert ze volgens planning uit.

3. Water

Water is van levensbelang voor zowel mens, dier als plant en ook de stad kan hier een bijdrage leveren

3.1. Waterlopen

Nu het beheer van de waterlopen een provinciale bevoegdheid is, of via de wateringen verloopt, is de rol van de stad voor het oppervlaktewaterbeheer beperkt.

Voorkom kleinere inbuizingen en het realiseer "uitbuizingen" en een goed beheer voor niet-geklasseerde waterlopen door verantwoord onderhoud, aangepaste beekstructuur, beekherstel en aandacht voor natuurlijke begroeiing van de beekranden.

Sensibiliseer en stimuleer de landbouw om een degelijk en duurzaam beekrandenbeheer toe te passen, om het uitloggen van meststoffen en pesticiden in de waterlopen te beperken.

Nu sommige watergebonden diersoorten aan een herstel van de populatie toe zijn kan de stad een rol opnemen om: dit herstel te faciliteren door bv loopbruggen onder wegen te voorzien en de bevolking te informeren en te sensibiliseren bv voor de bever.

3.2. Rioleringen

Regenwater moet op de eerste plaats voldoende mogelijkheid krijgen om in de bodem in te sijpelen. Regenwater dat niet kan insijpelen moet zoveel mogelijk gebufferd worden en uiteindelijk vertraagd geloosd worden in de waterlopen.

Realiseer scheiding van rioolwaterafvoer en hemelwaterafvoer.

Werk riooloverstorten weg, want ze zijn dodelijk voor het leven in de ontvangende waterlopen.

Gebruik (opnieuw) grachten voor de afvoer van regenwater.

3.3. Ruimte voor water

Het neerslagpatroon verandert: er zijn langere periodes van droogte, en er is meer extreme regenval. Met deze extremen krijgen we steeds vaker te maken. De bodem en de riolering kunnen deze plotse overvloed niet verwerken, met wateroverlast tot gevolg. Erosie en overstromingen komen steeds vaker voor.

Overstromingen kunnen deels opgelost worden door maatregelen te nemen om regenwater oordeelkundig te beheren, door de waterlopen voldoende ruimte te geven en zelfs door wachtbekkens te creëren.

Beperk infrastructuur en bebouwing in overstromingsgevoelige gebieden. Beperk verharde oppervlakten voor infrastructuur in eigen beheer.

De stad en de wateringen zien toe op het correct op de realisatie van de in de watertoets voorgeschreven maatregelen.

Ruimte voor water moet in samenspraak met de Wateringen gerealiseerd worden.

3.4. Grondwater

Water is een kostbaar goed. Vooral tijdens langere periodes van droogte moet de grondwatertafel goed bewaakt worden.

Spoor bedrijven aan om zuinig om te springen met water, ook al komt dit uit eigen waterwinning.

Stimuleer bedrijven en particulieren om optimaal gebruik te maken van opgevangen regenwater. Regenwater kan dienen als "grijs water" om de auto te wassen, de wc door te spoelen en planten water te geven.

Ook de kwaliteit van het grondwater moet goed bewaakt worden:

Potentiële verontreinigingen zoals lekkende matzouttanks moeten tijdig opgespoord en verwijderd worden.

Neem initiatieven om het gebruik van pesticiden bij particulieren en in de landbouw te beperken, zowel voor de volksgezondheid, als voor de natuur, als voor de grond- en oppervlaktekwaliteit.

Volg de Mestactieplan en de staalnamepunten. Communiceer en sensibiliseer hier openlijk over. Het nitraatgehalte in het grondwater blijft bijzonder hoog.

4. Klimaat

Klimaatverandering is een van dé grote uitdagingen waar we de komende decennia voor staan. Los van het al dan niet halen van klimaatdoelstellingen moeten we durven inzien dat het klimaat niet meer is wat het geweest is. Iedereen zal zich moeten aanpassen aan veranderende weerfenomenen zoals extremere regenbuien, hittegolven en langere periodes van droogte. Samenwerken met natuur is niet alleen de meest effectieve, maar op lange termijn vaak de goedkoopste oplossing om ons aan te passen. Ruimte voor groen en water biedt een belangrijke buffer tegen hitte en wateroverlast. De Vlaamse overheid roept - in het Witboek Beleidsplan Ruimte - gemeenten op om actief werk te maken van deze groenblauwe verbindingen. Bovendien bieden deze natuurlijke oplossingen ook kansen op vlak van leefmilieu, gezondheid, recreatie en biodiversiteit.

Zorg voor een 'klimaatreflex' bij de aanvang van elk ruimtelijk project (in de kern én daarbuiten): ga bij elk project na hoe natuur ingeschakeld kan worden als klimaatbuffer. Hier kan de minaraad een goede hulp zijn. Geef het goede voorbeeld en richt de eigen instellingen en openbaar domein klimaatrobust in door het hergebruik van regenwater, de aanleg van parken en groenzones, minimaliseren van verharding, keuze voor waterdoorlatende materialen, inzetten op infiltratie, het plaatsen van groendaken en gevelgroen, etc.

Geef klimaatadaptatie een prominente plaats in het gemeentelijke/stedelijk klimaatplan en doe iets met het "Convenant of Mayors" of Burgemeestersconvenant dat alle gemeenten in Limburg ondertekenden.

Maak een kaart op van de gewenste groenblauwe dooradering in jouw gemeente. Formuleer hoe de verweving en verbindingen er concreet moeten uitzien op het terrein (wensbeeld). Doe dit in nauw overleg met experts zoals Natuurpunt.

Voorzie een actieplan om deze kaart te realiseren op het terrein, door de lijst te voorzien van een prioritering en timing. Voorzie in een jaarlijkse evaluatie en update.

5. Energie

5.1. Energierenovatie

Veel gemeentelijke gebouwen zijn al aangepast om energiezuinig, of energieneutraal te functioneren. Voor zover dit nog niet gebeurd zou zijn, heeft de stad hier een voorbeeldrol te vervullen.

Voor energierenovatie bij woningen:

- Werk een gunstig renovatiebeleid uit met premies;
- Verwerk energienormen in vergunningen voor verbouwingen.

Speciale aandacht moet zeker uitgaan naar huurwoningen en sociale woningen. De minder gegoeden onder ons zijn het meest gebaat bij energiebesparing, maar hebben vaak niet de middelen om deze zware investeringen te doen. Informatie op maat, wegwijs naar gunstige tarieven, sociale leningen en gratis energiescans, ... kunnen sociaal kwetsbaren over de streep trekken of op weg helpen. Vraag aan uw vertegenwoordiger in de sociale huisvestingsmaatschappij om dit op te nemen.

5.2. Energiebesparing

Elke Limburgse gemeente heeft het burgemeesterconvenant ondertekend. Met de ondertekening engageert een gemeente zich om meer dan 20% CO₂ te reduceren op haar volledig grondgebied tegen 2020.

Door stijgende energiekosten is energiebesparing populair. Geef tips en blijf informeren en sensibiliseren. Stel bijvoorbeeld energiemeters ter beschikking. Zuinig omspringen met energie is immers niet alleen goed voor de portemonnee, het is ook een noodzakelijk onderdeel van een duurzame samenleving.

5.3. Licht

's Nachts hoort het donker te zijn. Planten, dieren en ook mensen zijn hier biologisch op ingesteld. Wanneer de duisternis doorbroken wordt door kunstmatige lichtbronnen spreekt men van lichtvervuiling.

Vaak kan lichthinder sterk gereduceerd en beperkt worden, ook zonder de veiligheid van de bewoners in het gedrang te brengen. Ook in het kader van energiebesparing is doordacht omgaan met verlichting een must.

Pas verlichting van straten en openbare ruimten aan, aan de omgeving. Weinig gebruikte paden kunnen voorzien worden van sensoren, zodat de verlichting enkel aanspringt wanneer nodig.

Klemtoonverlichting kan in bepaalde periodes verminderd en/of gedoofd worden.

Gebruik accentverlichting i.p.v. een lichtbad voor monumenten

Bekijk, samen met de minaraad, of er een reglement opgesteld kan worden rond overdreven sfeerverlichting (kerstverlichting kan sober of decadent zijn).

5.4. Hernieuwbare energie

Naast energiezuinig leven betekent het "Convenant of Mayors" ook het voorzien van hernieuwbare energie. Dit vraagt soms grote investeringen. Kosten en baten kunnen hierbij ook verdeeld worden via een zogenaamd burgercoöperatief, waarbij individuele burgers of verschillende gemeenten een samenaankoop doen, of aandelen kopen van een windturbine of zonnepanelen.

Vraag aan uw vertegenwoordiger in de sociale huisvestingsmaatschappij om dit (ook zonnepanelen te voorzien) op te nemen

Overweeg ook nieuwe technologie zoals geothermie, warmtenetten, smartgrids,...

Voor warmte en energie door biobrandstoffen is het belangrijk dat de brandstof uit eigen regio komt: houtkanten in hakhoutbeheer bijvoorbeeld, zoals in Bocholt.

6. Afval en grondstoffen

De uitdrukking "uit het oog, uit het hart" is zeer toepasselijk op onze wegwerpmaatschappij. Maar wanneer onze werkelijke afvalberg zichtbaar wordt, is het ronduit gënant. Een verkleining van de afvalberg is absoluut noodzakelijk.

Moedig het gebruik van boodschappentassen en plooiboxes aan. Waarom niet een herbruikbare draagtas met het logo van de stad? Of verenig lokale handelaars voor een samenaankoop van draagtassen, zo maakt de bakker reclame voor de slager en omgekeerd.

Ondersteun en promoot initiatieven zoals geefpleintjes en repair-cafés.

Promoot tweedehandswinkels, zowel voor het aanbrengen van beschikbare goederen, als voor het aankopen in deze winkels.

Promoot initiatieven zoals www.outofuse.com, zij zamelen elektrische apparaten in en geven het een tweede leven.

Gebruik voor eigen projecten duurzame bouw- en onderhoudsmaterialen (let bijvoorbeeld op het FSC-label, gebruik geen verf op betonnen muren,...)

Treed op tegen alle sluikestorten (ook groenafval), meld ook het aantal uitgeschreven boetes.

Moedig organisaties van evenementen aan om bijvoorbeeld porseleinen herbruikbare pinten te gebruiken, met een betaling van een kleine waarborg. Dit voorkomt een berg plastic bekertjes voor eenmalig gebruik. Geef het voorbeeld en pas dit zelf ook toe bij eigen evenementen.

Op gemeentelijk niveau kunnen regelmatige opruimacties (Limburg.net) helpen indien daar ook een sensibilisatie actie rond gebeurt, al moet het probleem op hoger niveau structureel aangepakt worden.

Stimuleer het gebruik van milieuvriendelijke verpakkingen, en het verminderen van verpakkingen in het algemeen bij lokale handelaars. Een vermelding van een initiatiefnemer op de gemeentelijke website of sociale media is mooie reclame.

Word lid van de Statiegeldalliantie (<https://statiegeldalliantie.org/>). 3 Limburgse gemeenten en de provincie Limburg zijn er al lid van. Van de miljoenen flesjes en blikjes die jaarlijks over de toonbank gaan, belandt nog altijd een aanzienlijk deel naast de vuilbak. Plastic flesjes en blikjes zijn op dit moment verantwoordelijk voor zo'n 40 procent van het zwerfafval. Ook vele organisaties, waaronder Natuurpunt ondersteunen dit initiatief.

Promoot het gebruik van kraantjeswater en herbruikbare flessen. Installeer bijvoorbeeld gratis drinkfontein in openbare gebouwen, of lanceer een actie op school. Het gebruik van herbruikbare flessen voorkomt bovendien een berg afval.

Voorzie premies voor herbruikbare luiers en verklein zo de restafvalberg.

Plaats meer vuilbakken voor hondenpoepzakjes langs de wegen waar veel hondeneigenaars hun hond uitlaten.

7. Mobiliteit

In het kader van luchtverontreiniging en energieverbruik speelt mobiliteit een belangrijke rol. Mobiliteit is een (gemeente)grensoverschrijdend gegeven. Toch kan ook de stad bijdragen tot een betere, gezondere mobiliteit.

7.1 Investeer in fietspaden en voetpaden, zowel voor onderhoud als aanleg. Geef extra aandacht aan trage wegen. Laat het bestaande en potentieel fietsgebruik inventariseren en kwalitatief screenen (stel een fietsplan op, met hulp van gebruikers en specialisten).

7.2 Laat inwoners gratis een elektrische fiets uittesten voor een week (stad Peer).

7.3 Promoot openbaar vervoer. Leg (gratis of goedkope) pendelbussen in voor evenementen; vermeld eerst fiets en openbaar vervoer voor routebeschrijvingen, dan pas de auto. Stad Peer voorziet in een "gemeentekaart" voor De Lijn: ritten binnen de gemeente kosten slechts 1 euro.

Werk aan de verbetering van een degelijk, klantvriendelijk openbaar vervoer vanuit Peer, zodat men niet eerst met de auto naar Hasselt of Genk moet rijden om daar de trein te nemen naar Brussel!

7.4 Promoot fiets- en autodelen: voorzie voldoende uitleenfietsen, parkeerplaatsen voor deelauto's; informeer bedrijven over carpooling, stimuleer bedrijven om flexibel om te gaan met werkuren, zodat carpooling makkelijker wordt.

7.5 Maak het gemeentelijk wagenpark elektrisch, faciliteer laadpalen (zowel voor fietsen als auto's). Geef het voorbeeld. Begin hiervoor op eigen domein, breidt uit naar een samenwerking met horeca en handelszaken. De aanwezigheid van laadpalen zal het gebruik van elektrische voertuigen automatisch aanmoedigen.

7.6 Maak de centra verder autoluw. Voorzie dan wel voldoende (gratis/goedkope) parkeergelegenheid net buiten het centrum.

Naast het openstellen van veilige schoolroute 's zeker geen aanmoediging van gemotoriseerd sluipverkeer op andere wegen waar zachte weggebruikers en plaatselijk gemotoriseerd verkeer gebruik van maken.

7.7 Voorkom (snel) sluikverkeer. Verharding van de bermen over een breedte van 1 à 2 meter langs smalle wegen - welk op zich al verkeer- en snelheidsontmoedigend zijn- is een verkeerd signaal naar gemotoriseerd verkeer. Deze wegen worden dan nog meer als sluipverkeer gebruikt. Er ontstaat dan een harde confrontatie tussen de zachte en de gemotoriseerde weggebruiker.

De Hoogstraat en de Leysenhofweg in Grote-Brogel zijn wegen waardoor zulke ingrepen een nefaste invloed hebben op het normaal doorgaand verkeer.

Langs vele landelijke wegen in Peer werden de bermen verbreed en verstevigd met kiezel of puin. Dit gebeurde onder andere langs de Maarlose Dijk, Op de Kippen en langs de Houtestraat. Hierdoor lijken de wegen breder, wat automobilisten aanzet om sneller te rijden (ze kunnen elkaar gemakkelijker kruisen). Maar voor de fietsers is dit levensgevaarlijk! Fietsers kunnen niet op die kiezel of puin rijden en worden aan de kant geduwd door de automobilisten.

Peer wil zich profileren als fietsgemeente, maar dit is niet fietsvriendelijk!

Het verbreden van de bermen veroorzaakt ook meer sluipverkeer, in gans de stad.

7.8 Werk aan een positief trage wegenbeleid en aan een wandel

De stad kan haar troef als plattelandsgemeente nog meer uitspelen. Het zoeken, het bekend maken (door inventaris) en het terug openstellen van deze trage wegen is een instrument om deze doelstelling te bereiken. Zachte mobiliteit in de buurt, naar werk en school is ook een troef. Trage wegen zijn tevens een antwoord op de toch wel vervlakking van ons landschap. Buurtwegen mogen, uit functie van beleving en zachte mobiliteit, niet verhard worden.

8. Toerisme en recreatie

Toerisme en recreatie zijn een groeiende economische activiteit voor onze provincie. Het groene karakter is ons uithangbord. Regionale landschappen en natuurorganisaties zijn de bevoorrechte partners die dit groene kapitaal beheren en/of onderhouden.

Ondersteun hun initiatieven in verband met ontsluiting, onthaalpunten en onderhoud van infrastructuur.

9 Erfgoed

Natuur en erfgoed zijn in Vlaanderen onlosmakelijk met elkaar verbonden. Onze landschappen zijn altijd cultuurlandschappen, ontstaan door de eeuwenlange interactie tussen mens en natuurlijke processen. Onze cultuurlandschappen vertellen zo het historisch verhaal van een regio. Onroerend erfgoed beschermen heeft vaak ook rechtstreeks effect op de natuur, cultuur en beleefwaarden in de gemeente. Dit is in Peer nog voldoende aanwezig om de reeds gedane inspanningen ter zake verder te zetten.

De stad dient daarom het beleid rond onroerend erfgoed verder uit te bouwen, aanvullend aan dat van de Vlaamse overheid. Ze kan een erkenning krijgen als onroerenderfgoedgemeente. Door deze erkenning kan de stad zelf een aantal verantwoordelijkheden opnemen: onderbouwde beleidsvisie opmaken, vrijwilligerswerking ondersteunen, voorbeeldfunctie en consultatienetwerk uitbouwen en register bijhouden. Stimuleer de samenwerking tussen heemkundige kringen en de natuurbehoudsverenigingen.

De stad ziet toe op het behoud van onroerende erfgoedobjecten. Op het natuurlijk erfgoed, zoals houtkanten, oude bomen, zeldzame bomen zoals iepen of speciale bomen en op het bouwkundig erfgoed(cultuur) zoals de Kempische langgevelhoeve, kapellen, de eigenheid van een kerkdorp en het historisch stadcentrum. Peer kan hiermee in onze versnipperde Vlaamse ruimte het verschil maken op vlak van samenhang, beleefbaarheid en herkenbaarheid. Interactie tussen natuur en erfgoed is in Peer een eeuwenoud gegeven. Extra zichtbaar in de structuur van de Abeek en Dommelvallei. Deze interactie is volgens ons een perfecte basis voor opmaak van landschaps-en natuurbeheerplannen.

Peer zorgt voor een educatieve en toeristische ontsluiting van de archeologische vondsten gedaan ter hoogte van de Hoogstraat bij de Abeek. De sites van de 2 Gallo-romeinse cultusplaatsen (heilig bos) worden ontsloten door een wandelweg.

10. Landbouw korter bij de mensen

Zonder landbouwers geen voedsel. Het is evident, maar velen zijn de connectie met de primaire producenten volledig kwijt.

In ons sterk versnipperd Vlaanderen is een deel van de landbouwgronden ruimtelijk sterk verweven met mensen die er wonen. Net op die plaatsen waar veel mensen wonen en dichtbij willen recreëren kunnen nieuwe agro-ecologische vormen van landbouw voor extra natuur- en landschapsbeleving zorgen. Zo komen mensen terug dicht bij de landbouw, en krijgen ze meer voeling met de sector. Dit kan op termijn leiden tot meer respect voor de landbouwsector, en meer interesse voor lokale producten en korte-keten producten.

Heel wat gemeenten en OCMW 's hebben nog landbouwgronden in eigendom die een strategische ligging hebben nabij woonkernen of in de stadsrand. Deze terreinen zijn ideaal gelegen voor de inrichting van volkstuinten, CAW (centrum voor algemeen welzijnswerk)-boerderijen of zelfplukvelden.

Ook initiatieven zoals lokale boerenmarkten brengen mensen dichtbij de landbouw en promoten korte-keten producten. Landbouwers kunnen met trots hun producten verkopen en zijn niet afhankelijk van de prijszetting door de distributiesector en supermarkten. Wijs mensen de weg naar initiatieven zoals Hartenboer (www.boerenvoedsel.be) of Voedselteams. Promoot streekproducten door ze op toeristische locaties en evenementen aan te bieden/te verkopen (in eigen beheer of in samenwerking met handelaars en producenten). Ook het nieuwe Dommelhuis moet hier een functie in krijgen.

Peer heeft een Werkgroep Landbouw-Natuur opgericht. Dat is een zeer goed initiatief, maar de werking en samenstelling van deze werkgroep laat te wensen over. Deze werkgroep moet op

regelmatige basis samenkomen, er zijn voldoende agendapunten die dringend om aandacht vragen. Ook de verdeling van de leden landbouw en natuur moet evenredig zijn, om deze werkgroep efficiënt te kunnen laten werken.

11. De milieu- en natuuradviesraad en gemeentelijke commissie voor ruimtelijke ordening

Een goed functionerende raad bestaat uit geëngageerde leden. Er bevindt zich vaak heel wat expertise en kennis bij de burgers. Het in stand houden van adviesraden betreft de burger bij het beleid en helpt zo een draagvlak voor beleidskeuzes te creëren en/of behouden. De adviesraad is een door burgers gedragen klankbord voor actuele zaken die leven in de stad. Zij kan niet alleen advies verlenen, maar ook initiatieven nemen.

Beschouw de MiNa-raad als een volwaardige partner, gelijk aan de andere raden, zoals de landbouwraad. De MiNa-raad vertegenwoordigt immers een zeer groot deel van de inwoners van Peer.

Deze raden kunnen onder andere:

- Gebruik de minaraad als klankbord voor actuele vragen die leven in de stad
- Bespreken of een project (plan-, project- en vergunningenniveau)
- Helpen beoordelen of een project maatschappelijk, ecologisch en ruimtelijk een verantwoord initiatief is. De stad staat sterker in haar schoenen wanneer de adviesraad achter de genomen beslissing staat. Dat maakt het standpunt beter verdedigbaar.
- Waken over het naleven van principes zoals de betonstop, kernversterking, behoud van open ruimte, duurzaamheid van evenementen of projecten...
- Nagaan hoe bij een nieuw project natuur ingeschakeld kan worden als klimaatbuffer.

12. Handhaven

Veel milieudisciplines zijn gewestelijk gereguleerd en de effecten zijn bovenlokaal. Ze vallen buiten de rechtstreekse bevoegdheid van de gemeente. De rol van de gemeente is hier voornamelijk het toepassen van de regelgeving en er op toezien dat deze nageleefd wordt. Ook het registreren van klachten behoort tot de taken van de gemeente. Zorg ervoor dat de burger de weg vindt, want "geen formele klachten is geen hinder".

Peer heeft een handhavingsambtenaar: maak hier een volwaardige functie van en geef die persoon de mogelijkheden om te handhaven.

12.1. Lucht

Voor de Limburgse luchtkwaliteit zijn onder andere ammoniak, ozon, koolstofdioxide, zwaveldioxide, fijn stof, VOS,... belangrijke stoffen om onder controle te houden.

Treed op tegen het gebruik van allesbranders.

Treed op tegen afval stoken in de tuin.

Controleer bedrijven op het naleven van hun omgevingsvergunningvoorwaarden. Voor het aspect lucht betekent dit aandacht voor geurhinder, (rook)gasuitstoot en stof.

Pas strenge(re) normen toe voor luchtemissies bij omgevingsvergunningen.

12.2. Geluid

Hinder door geluid of lawaai is een probleem voor mens en dier dat nog vaak onderschat wordt. Een langdurige blootstelling aan hinderlijk geluid kan lijden tot mentale klachten en/of slapeloosheid. Nachtlawaai kan de nachtrust ernstig verstoren. Wanneer het geluidsniveau van de blootstelling de grenswaarden van 80 dB overschrijdt is er kans op gehoorschade.

Houd toezicht op het naleven van de Vlarem-geluidsnormen.

Registreer de klachten bij politie en/of dienst leefmilieu en behandel deze effectief.

Voer een beleid ter voorkoming van lawaai bij de horeca en in Vlarem-plichtige inrichtingen.

Pas het verbod op luidruchtige activiteiten tijdens bepaalde periodes of dagen zoals zondagen en feestdagen toe.

Pas het gemeentelijk verbod op vuurwerk ook daadwerkelijk toe.

Leg geluidsisolatiënormen op voor nieuwbouw woningen in geluidsbelastende gebieden.

Pas het politiereglement betreffende het verbod op gemotoriseerd verkeer in bossen en natuurgebieden toe.

Voer gerichte acties voor het vermijden van geluidsverstoring door menselijke activiteiten in natuurgebieden en de omgeving ervan, vooral tijdens het broedseizoen.

12.3. Bodem en water

Houd toezicht op het naleven van de voorwaarden in de omgevingsvergunning (Watertoets) en de Vlarem-regelgeving (lozingen in bodem, waterlopen en lucht).

Treed op tegen "groenstorten", het sluikestorten van tuinafval.

Treed op tegen sluikestorten.

Controleer het pesticidengebruik bij particulieren, en bewaak zeker ook het nulgebruik bij eigen diensten.

Voorkom dat oude ondergrondse stookolietanks gaan lekken. Pas de regelgeving voor buitengebruikstelling van stookolietanks toe.

Wees extra waakzaam in bekende infiltratiezones en nabij waterlopen.

Volg het afkoppelingsbeleid voor het regenwater op.

Bij het verlenen van omgevingsvergunningen moet rekening gehouden worden met de draagkracht van de omgeving. Soms zijn strengere regels aangewezen.

Houd toezicht op openbaar domein en percelen eigendom van de stad. Dit dient een openbaar gebruik (natuurfunctie) te kennen. Treed op tegen oneigenlijk gebruik en herstel de oorspronkelijke functie.

13. Sensibiliseren en informeren

Veel milieuovertredingen gebeuren weliswaar bewust (men weet best dat het niet mag) maar mensen zijn zich vaak niet bewust van de gevolgen van hun acties. Daarom is naast handhaving ook sensibilisering nodig.

Daarom is het zeker zinvol om bijvoorbeeld via het infoblad, de website, folders, via verenigingen op evenementen te blijven informeren over onder andere:

- Afvalstorten, inbegrepen het sluikestorten van tuinafval.
- Milieuvriendelijke tuinen met hulp van VELT en compostmeesters, volkstuinten.
- Het belang van kleine landschapselementen, wegbermen en kleine oppervlaktes natuur als corridors en stapstenen. Zo kunnen eigenaars gestimuleerd worden om deze ecologisch te beheren.
- Agrarisch natuurbeheer en de mogelijkheid om beheerovereenkomsten af te sluiten met VLM.
- Pesticiden: kunnen de eigen gezondheid schaden en zijn nefast voor allerlei nuttige insecten. Het vervuult ook bodem en grondwater.
- Meststoffen: spoelen uit naar waterlopen of kunnen dieper doorsijpelen naar het grondwater
- Energiebesparing: zowel voor bedrijven als voor huishoudens kan er nog veel (geld) bespaard worden.
- Buitenverlichting: stuur aan op beperking van, of verbied klemtoonverlichting die naar boven straalt of rechtstreeks hinder kan veroorzaken.
- Lichtreclame: zichtbare reclame hoeft niet de hele straat te verlichten
- Milieuzorg op kantoor: let bij aankoop van materialen op de duurzaamheid ervan, bijvoorbeeld hervulbare inktpatronen, gerecycleerd papier, let op het cradle-to-cradle certificaat, ... print alleen wanneer nodig en bij voorkeur recto-verso,...
- Allesbranders, houtkachels,...: de rookgassen zijn bijzonder schadelijk voor de gezondheid en luchtkwaliteit.
- Verf, lijm en oplosmiddelen: ze zijn licht ontvlambaar en bevatten vluchtige organische stoffen die huid, ogen en luchtwegen ernstig kunnen irriteren. Ze mogen ook nooit in het riool geloosd worden, maar horen thuis bij klein gevaarlijk afval.
- Vuurwerk: veroorzaakt geluidshinder en onrust en paniek bij (huis)dieren. Ook de gevaren van vuurwerk worden nog vaak onderschat. Daarnaast is vuurwerk verantwoordelijk voor een fijnstofpiek bij Nieuwjaar.
- Carnaval: is vaak erg luidruchtig en er wordt veel uitgestrooid dat achteraf moet worden opgeruimd, best voordat het in de riolering of in de gracht belandt.

Ga voluit voor transparantie en publiceer het beleidsplan, of een samenvatting ervan, op de website.

14. Stimuleren en ondersteunen

Het goede voorbeeld geven en informeren is niet genoeg: zinvolle initiatieven blijven vaak onuitgevoerd wegens een te zware kost, een administratief doolhof of een tekort aan mankracht. Door ondersteuning te bieden door bijvoorbeeld materialen uit te lenen of te verhuren of wegwijs maken in de administratie kunnen belangrijke hindernissen weggenomen worden. Premies of wegwijs naar sociale leningen bieden financiële ondersteuning.

Handige links:

regionalestatistieken.vlaanderen.be (Vlaamse Regionale Indicatoren)

www.geopunt.be

www.springzaad.be (Meer ruimte voor natuur en kinderen)

www.pimpjespeelplaats.be

www.rescoop.be

www.bronsgroen.be

www.alterias.be (invasieve exoten)

www.boerenvoedsel.be

www.rlkm.be

www.abeek.be (website Natuurpunt Meeuwen-Gruitrode en Peer)

abeek.waarnemingen.be/statistiek.php

www.natuurpuntlimburg.be

www.natuurpunt.be

www.natura2000.vlaanderen.be

www.natuurenbos.be/SBP (soortbeschermingsprogramma's)